

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av lagstiftningen om språkexamina

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av lagstiftningen om språkexamina (RP 102/2025 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Elisa Kotiniemi, undervisnings- och kulturministeriet
- enhetschef, undervisningsråd Joonas Mäkinen, Utbildningsstyrelsen
- forskningssamordnare Sari Ahola, Centrum för tillämpad språkforskning
- ordförande för språkexamensnämnden för svenska språket Jan Hellgren, Kommissionen för språkexamina för statsförvaltningen (VKT)
- verksamhetsledare Ida Mielityinen, Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf
- högskole- och vetenskapspolitisk expert Jani Kykkänen, Finlands universitetsrektors råd UNIFI rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Migrationsverket
- Svenska Finlands folkting
- Riksarkivet
- Institutet för de inhemska språken
- Utbildningsstyrelsen
- Finlands Kommunförbund
- Finlands Dövas Förbund rf
- Bildningsbranschen rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om allmänna språkexamina och lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda ändras. Syftet med propositionen är att systemet med språkexamina bättre ska svara mot behoven hos det ökande antalet deltagare när det gäller att avlägga språkexamen för att visa språkkunskaper för olika ändamål.

Betänkande KuUB 8/2025 rd

I syfte att göra systemet med språkexamina flexiblere föreslås det att det ska bli möjligt att avlägga allmänna språkexamina som delprov. Vidare föreslås det i propositionen att det nuvarande språkexamenssystemet för statsförvaltningen läggs ned och integreras i de allmänna språkexamina. I propositionen föreslås också andra ändringar som gör examensprocessen flexiblere och smidigare, såsom utnyttjandet av Min Studieinfo vid delgivningen av examensresultat. Dessutom föreslås det att bestämmelserna om språkexamensregistren uppdateras.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2026 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2026.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utgångspunkter och de viktigaste förslagen

Propositionen hänför sig till målet i regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering att förbättra utbudet av och kvaliteten på språkexamina i de båda inhemska språken för att säkerställa arbetskraftens språkkunskaper. Möjligheterna att avlägga språkexamina har försvårats på grund av att examenssystemet är överbelastat. Situationen kommer att försvåras ytterligare av det ökade antalet deltagare som följer av de ändringar som bereds inom andra förvaltningsområden (se t.ex. RP 62/2025 rd). Syftet med propositionen är att säkerställa att systemet med språkexamina bättre än tidigare motsvarar efterfrågan på examina och de nuvarande och kommande behoven, så att språkkunskaperna kan påvisas utan onödigt dröjsmål och genom ett högklassigt system.

Utskottet anser det motiverat att ändra systemet med språkexamina så att endast allmänna språkexamina upprätthålls i stället för allmänna språkexamina och språkexamina inom statsförvaltningen. Det har konstaterats att det finns överlappningar i de allmänna språkexamina och språkexamina inom statsförvaltningen (RP s. 23) och ersätter varandra (RP s. 29, 47). De allmänna språkexamina har bedömts lämpa sig bättre för det ökande antalet deltagare än språkexamina inom statsförvaltningen.

Utskottet välkomnar också de övriga förslagen i propositionen om att göra examensprocessen smidigare, såsom möjligheten att avlägga examen som delprov. Möjligheterna att avlägga examen främjas också av tryggheten av den regionala tillgången till examenstillfällen (4 § 2 mom.), som i propositionen föreslås bli stärkt så att examenstillfällen ska erbjudas inte bara i en omfattning som är tillräcklig med beaktande av de regionala behoven utan också tillräckligt ofta.

Sammantaget anser kulturutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet föreslår att lagförslagen godkänns med följande kommentarer och med de ändringsförslag som framgår av detaljmotiveringen.

Betänkande KuUB 8/2025 rd

Utvidgning av digitaliseringen av de allmänna språkexamina och vissa andra anmärkningar

Utvidgad digitalisering av förfarandet. Språkexamensprocessen har till vissa delar digitaliserats, men själva språkprovet avläggs och examensbetygen utfärdas fortfarande i pappersform. Utskottet välkomnar propositionens mål att utvidga digitaliseringen av examensprocessens olika faser för att göra examensprocessen för språkexamina smidigare. Till exempel går processen avsevärt snabbare om provet avläggs på en digital testplattform och examensresultat överförs elektroniskt i stället för att pappersintyg skickas till deltagarna och andra som har rätt att få dem, såsom myndigheter.

Utskottet betonar att digitaliseringen av språkexamenssystemet bör beredas omsorgsfullt till exempel genom att utnyttja erfarenheterna från digitaliseringen av studentexamen. Utskottet hänvisar till propositionen (RP s. 24) och konstaterar att man vid digitaliseringen av examensprocessen bör försäkra sig om att också de vars digitala färdigheter är sämre än vanligt kan delta i språkexamen. Det ska vara möjligt att delta i examen på ett jämlikt och tillgängligt sätt och så att genomförandet är digitalt tillgängligt.

Ibruktagande av studentnummer. Utskottet understöder förslaget att i examensregistret för allmänna språkexamina i stället för personbeteckning registrera studentnumret för den som deltagit i examen. Det går i linje med Utbildningsstyrelsens andra register och informationsresurser för undervisning och utbildning. Behovet av att förnya informationssystemen till följd av ändringen minskar av att till exempel myndigheter som har lagstadgad rätt att söka behövliga uppgifter i registret fortfarande har möjlighet att via studentnummerregistret få uppgifter ur registret med hjälp av personbeteckningen.

Examen i teckenspråk. Utskottet välkomnar att propositionen beaktar avläggandet av examen i teckenspråk. I förordningen om allmänna språkexamina kommer det att tas in preciserande bestämmelser bland annat om delprov i teckenspråk. Avsikten är inte att i förordningen hänvisa till ett visst teckenspråk, såsom finskt eller finlandssvenskt teckenspråk, utan till delprov i teckenspråk i allmänhet på motsvarande sätt som i fråga om andra språk. Utbildningsstyrelsen beslutar också enligt den gällande lagen om examensspråken.

Ikraftträdande och uppföljning

I vissa sakkunnigyttranden har den föreslagna tidsplanen för ikraftträdandet ansetts vara för stram. Med hänvisning till inkommen utredning anser utskottet det vara viktigt att ett av syftena med reformen av examenssystemet är att minska anhopningen av anmälningar till språkexamina så snart som möjligt för att systemet ska kunna svara också på den kommande ökningen av antalet deltagare. Utskottet tillstyrker att tidpunkten för ikraftträdandet förblir den som föreslås i propositionen. För att trygga ett kontrollerat och smidigt ikraftträdande av lagstiftningen innehåller propositionen vissa övergångsperioder som undervisnings- och kulturministeriet tillsammans med Utbildningsstyrelsen har fastställt.

Utskottet anser det vara viktigt att man noggrant följer och utvärderar hur den föreslagna lagändringen fungerar och hur resurserna för genomförandet räcker till och ser till att eventuella missförhållanden åtgärdas så snart som möjligt.

DETALJMOTIVERING

1. Lagen om ändring av lagen om allmänna språkexamina

8 §. Register över bedömare. Utskottet hänvisar till ett sakkunnigyttrande och konstaterar att förslaget att i slutet av paragrafens andra moment stryka det i den gällande lagen ingående kravet på att föra in nödvändiga kontaktuppgifter för bedömaren i registret över bedömare kan orsaka problem både för Utbildningsstyrelsen och för Centralen för tillämpad språkforskning. Utbildningsstyrelsen svarar för registret över bedömare och för att uppgifterna i registret är uppdaterade, och därför bör den ha möjlighet att få kontakt med bedömarna. Också Centralen för tillämpad språkforskning behöver kontaktuppgifter till bedömarna, eftersom den fortlöpande håller kontakt med bedömarna med anledning av bedömningstillfällena och de prestationer som ska bedömas.

För att säkerställa kontaktmöjligheten anser utskottet att bedömarnas kontaktuppgifter också i fortsättningen ska föras in i registret på samma sätt som enligt den gällande regleringen. Utskottet föreslår att den gällande bestämmelsen om att nödvändiga kontaktuppgifter ska föras in i registret återinförs i slutet av paragrafens andra moment.

10 §. Register över allmänna språkexamina. I paragrafens tredje moment föreslås det att uppgifter om examensspråk i examina och delprov som en person avlagt samt andra uppgifter som nämns i bestämmelsen ska bevaras i 110 år. I ett sakkunnigyttrande konstateras det att den föreslagna förvaringstiden är för lång och leder till att Utbildningsstyrelsen måste svara för att uppgifterna om examinanderna i praktiken bevaras permanent. Det ökar betydligt Utbildningsstyrelsens skyldigheter i anslutning till digital förvaring och informationens livscykel.

Enligt propositionsmotiven (RP s. 35) har det ansetts att förvaringstiden för uppgifterna i examensregistret bör vara längre än den nuvarande förvaringstiden på 30 år, eftersom uppgifterna kan behövas under en persons livstid. Uppgifterna bör alltså förvaras under en persons livstid, men det framgår inte av propositionen varför den föreslagna förvaringstiden är 110 år i stället för under den registrerades hela livstid, som är den tid under vilka uppgifterna kan behöva förvaras. Utskottet föreslår att förvaringstiden för uppgifterna i examensregistret ändras så att den i enlighet med det behov som anges i propositionsmotiven är personens livstid i stället för föreslagna 110 år.

12 a §. Information om bedömningen som ges till examinander. I den föreslagna paragrafen föreslås bestämmelser om rätten för den som avlagt examen eller ett delprov i examen att få information om hur bedömningsgrunderna tillämpas på hans eller hennes provprestation. Med hänvisning till inkommen utredning konstaterar utskottet att termen ”provprestation” i bestämmelsen är felaktig, eftersom begäran om information gäller en avlagd examen eller ett delprov i examen och således en persons test- eller examensprestation och inte en provprestation. Utskottet föreslår att bestämmelsens ordalydelse ändras så att ordet provprestation ersätts med orden test- eller examensprestation.

Betänkande KuUB 8/2025 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 2 i proposition RP 102/2025 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 1 i proposition RP 102/2025 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av lagen om allmänna språkexamina

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om allmänna språkexamina (964/2004) 1 § 3 mom.,
ändras 2, 4 och 8—11 § samt 13 § 1 och 3 mom.,
av dem 2, 9 och 11 § samt 13 § 1 och 3 mom. sådana de lyder i lag 1082/2022 och 4 § sådan den
lyder delvis ändrad i lag 1082/2022, och
fogas till lagen nya 10 a och 12 a § som följer:

2 §

Examensförvaltning

Utbildningsstyrelsen svarar för systemet med allmänna språkexamina, systemets utveckling och tillsynen över det. Utbildningsstyrelsen kan ingå avtal som gäller utarbetande och bedömning av allmänna språkexamina med högskolor eller sådana andra offentliga samfund eller sammanslutningar som har tillräcklig sakkunskap för utarbetande och utvärdering av språkexamina.

4 §

Anordnande av examina

Utbildningsstyrelsen kan ingå avtal om ordnande av examina med sådana offentliga samfund eller sammanslutningar som har tillräcklig sakkunskap och förutsättningar att ordna examina.

Betänkande KuUB 8/2025 rd

När avtalen ingås ska det beaktas att examenstillfällena erbjuds i en omfattning som är tillräcklig med beaktande av de regionala behoven och tillräckligt ofta. Ett avtal kan hävas om anordnaren försummar sina avtalsenliga uppgifter.

8 §

Register över bedömare

För bedömningen av examensprestationer för Utbildningsstyrelsen ett register över personer som deltar i bedömningen av allmänna språkexamina.

I registret införs bedömarens namn, studentnummer samt de språk och nivåer som han eller hon har rätt att bedöma. Dessutom införs nödvändiga kontaktuppgifter.

En person antecknas i registret för fem år, och anteckningen kan förnyas på ansökan förutsatt att de villkor som anges i 7 § alltså uppfylls och personen har upprätthållit sina bedömningsfärdigheter i praktiken och regelbundet deltagit i bedömningstillfällena. Om väsentliga brister eller försummelser framkommer i en persons bedömningar, kan Utbildningsstyrelsen efter att ha hört bedömaren stryka anteckningen före giltighetstidens utgång.

9 §

Examensintyg

Examinanden ges ett intyg över bedömningen av examen, delprovet i examen eller helheten av delprov på den genomgångna examensnivån.

10 §

Register över allmänna språkexamina

För bevarandet av uppgifter om avlagda språkexamina och delprov som ingår i examina samt för uppföljningen av hur de allmänna språkexamina fungerar för Utbildningsstyrelsen ett register över allmänna språkexamina.

I registret införs examinandens namn, studentnummer, medborgarskap, kön, platsen där examen eller delprovet avlagts, examensspråket, nivån på examen eller delprovet, bedömningar av kunskapsnivån, tidpunkten för examenstillfällena, behövliga kontaktuppgifter och uppgift om användning av sådana avgiftsfria examenstillfällena som avses i 11 § 3 mom.

Uppgifter om examensspråken i de språkexamina eller delprov i sådana som personen avlagt, bedömningar av kunskapsnivån, tidpunkten för examenstillfällena samt om användning av sådana avgiftsfria examenstillfällena som avses i 11 § 3 mom. bevaras under personens livstid.

10 a §

Användning och utlämnande av uppgifter i registret över allmänna språkexamina

På utlämnande av uppgifter ur registret över allmänna språkexamina tillämpas vad som i 29 § 1, 2, 5 och 7 mom. i lagen om nationella studie- och examensregister (884/2017) föreskrivs om

Betänkande KuUB 8/2025 rd

kontroll, användning och utlämnande av uppgifter via tjänsten för utlämnande av studie- och examensuppgifter.

11 §

Examensavgift

Utbildningsstyrelsen tar ut en examensavgift av dem som anmält sig till examen. Bestämmelser om examensavgiftens belopp på olika kunskapsnivåer utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet med iakttagande av vad som i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992) föreskrivs om avgifter för offentligrättsliga prestationer.

Med avvikelse från 1 mom. tas ingen avgift ut för deltagande i examen på högsta nivå i finska eller svenska eller i ett delprov i en sådan examen av den som

1) har avlagt examen enligt lagen om studentexamen (502/2019) eller motsvarande utländsk examen,

2) studerar i syfte att avlägga högskoleexamen,

3) har avlagt högskoleexamen.

I de situationer som avses i 2 mom. får anmälan till examen eller ett delprov i examen göras avgiftsfritt tre gånger.

Examensavgiften återbetalas till den som anmält sig till examen, om personen är förhindrad att delta i examen på grund av egen sjukdom. Avgiften återbetalas dock inte om den som anmält sig till examen inte har återkallat sin anmälan före examenstillfället börjar. Ansökan om återbetalning ska göras hos Utbildningsstyrelsen inom två veckor från dagen för examenstillfället.

12 a §

Information om bedömningen som ges till examinander

Den som har avlagt examen eller ett delprov i examen ska på begäran informeras om tillämpningen av bedömningsgrunderna på **test- eller examensprestationen**. Begäran ska framställas inom 14 dagar från det att examinanden har haft möjlighet att ta del av bedömningsresultaten. Anvisningar för framställande av begäran ska ges i samband med bedömningsresultaten.

13 §

Ändringssökande

Omprövning får begäras i ett beslut som gäller en i 7 § 1 mom. och 11 § 4 mom. avsedd ansökan. Bestämmelser om begäran om omprövning finns i förvaltningslagen (434/2003).

Omprövning i fråga om ett beslut som gäller bedömningen av prestationen i examen eller i ett delprov i examen får begäras hos kommissionen för allmänna språkexamina. Begäran om omprövning ska lämnas till examenskommissionen inom 14 dagar från det att den som avlagt examen eller ett delprov i examen har haft möjlighet att få kännedom om bedömningsresultaten och tillämpningen av bedömningsgrunderna i sitt eget fall. På förfarandet vid begäran om ompröv-

Betänkande KuUB 8/2025 rd

ning tillämpas i övrigt förvaltningslagen. Ett i detta moment avsett beslut som fattats med anledning av en begäran om omprövning får inte överklagas genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Möjlighet att avlägga separata delprov i allmänna språkexamina ska ordnas senast sex månader efter ikraftträdandet av lagen.

2.

Lag

om ändring av lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003) 10—12 och 15 §,
av dem 12 § sådan den lyder i lag 434/2024 och 15 § sådan den lyder i lagarna 904/2015 och 858/2020, och
ändras rubriken för 3 kap. samt 13 och 14 § som följer:

3 kap.

Visande av språkkunskaper

13 §

Språkkunskaper som visas genom allmänna språkexamina eller i samband med studier

För visande av språkkunskaper finns de språkexamina som avses i lagen om allmänna språkexamina (964/2004).

Genom förordning av statsrådet föreskrivs det på vilket sätt kunskaper i finska eller svenska kan visas genom språkexamina eller i stället för språkexamina genom språkprov eller studier i samband med andra studier.

Betänkande KuUB 8/2025 rd

14 §

Intyg om motsvarande språkkunskaper

Utbildningsstyrelsen kan utan att verkställa språkexamen på ansökan

- 1) utfärda intyg om utmärkta kunskaper i finska eller svenska till den som enligt godtagbar utredning genom tidigare verksamhet har visat sig ha de språkkunskaper som krävs,
- 2) besluta om jämställande av språkstudier utomlands med allmänna språkexamina.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Prestationer i språkexamen för statsförvaltningen enligt de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag kan påbörjas inom sex månader från ikraftträdandet och underkända delprov kan avläggas på nytt inom tre år från ikraftträdandet. På dessa prestationer tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag. Närmare bestämmelser om storleken på de avgifter som tas ut för deltagande i språkexamen och för nämndens beslut under övergångsperioden utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

Om det någon annanstans i lagstiftningen föreskrivs om visande av språkkunskaper genom språkexamen för statsförvaltningen, kan detta efter ikraftträdandet av denna lag vid behov jämföras med allmänna språkexamina enligt lagen om allmänna språkexamina. En hänvisning till en viss nivå i språkexamina för statsförvaltningen jämföras med kunskapsnivåerna i allmänna språkexamina enligt de bestämmelser som utfärdats med stöd av 13 §.

Helsingfors 17.10.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuula Haatainen sd
vice ordförande Ari Koponen saf
medlem Maaret Castrén saml
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Inka Hopsu gröna
medlem Laura Huhtasaari saf
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Milla Lahdenperä saml
medlem Mia Laiho saml
medlem Nasima Razmyar sd
medlem Sara Seppänen saf
medlem Markku Siponen cent
medlem Jaana Strandman saf
medlem Oskari Valtola saml.

Betänkande KuUB 8/2025 rd

Sekreterare var

utskottsråd Marja Lahtinen.